

ARBETSSÄKERHETSANVISNING FÖR HANTERING AV KRYPTOSPORIDIOS

Det är viktigt att inse att alla djur kan vara bärare av någon smittsam sjukdom eller problematiska mikrober och att vara förberedd på en eventuell smittorisk. Urdjuret cryptosporidium orsakar tarminfektion (kryptosporidiosis) hos både människor och djur. Att sjukdomen har blivit vanligare hos kalvar är en arbetsrelaterad riskfaktor på gårdar med mjölkboskap eller kalvuppfödning. Denna arbets säkerhetsanvisning innehåller metoder för att förebygga smitta.

KORT INSTRUKTION

Innan du går in i djurstallet

- Gå inte in i djurstallet i civila kläder utan ta på dig arbetskläder och huvudbonad
- Byt skor
- Ta på skyddshandskar innan du rör vid sekret eller spillning från djuren
- Skydda munnen, ögonen och ansiktet mot stänk
- Använd andningsskydd vid dammig arbete och när hälsofarliga vätskor stänker i luften

- Tvätta skorna
- Lägg skydd för engångsbruk i ett avfallskärl och rengör övrig skyddsutrustning
- Ta av dig arbetskläderna
- Tvätta åtminstone händerna
- Klä på dig rena kläder och skor

Skyddsutrustning

I arbete som utförs bland djuren ska du använda separata arbetskläder som tål tvätt i tvättmaskin och hög temperatur ($\geq 60^{\circ}\text{C}$). Arbetsklädernas byxben och långa ärmar ska vara smala så att de lätt kan skyddas inne i skor och handskar. Fladdrande klädesplagg blir lätt smutsiga och kan sprida sjukdomsalstrare. Långt hår ska hållas uppsatt och håret ska skyddas med en huvudbonad eller huva. En separat skyddsrock, overall eller ett förkläde bör användas när det finns behov av att skydda den övriga klädseln mot nedsmutsning och förhindra att mikrobsmitta sprids via arbetskläderna.

Ta av dig arbetskläderna och byt till civila kläder innan du går från djurstallet till något annat ställe, till exempel till bilen eller bostaden. Arbetskläderna ska tvättas när de har blivit smutsiga och särskilt när de har blivit nerstänkta med sekret från djuren. Arbetskläderna ska också tvättas innan de används på en annan djurgård.

Vid skötsel av nötboskap är det bra att använda engångshandskar, särskilt när du rör vid djurens bakdel, slemhinnor eller sekret. Ha på dig skyddshandskar för engångsbruk hela tiden när du hanterar sjuka djur eller exponeras för spillningen på annat sätt (t.ex. vid rengöringsarbete). Skyddshandskarna ska vara märkta med CE och med minst standardkoden EN 455 för handskar som används inom hälso- och sjukvården. De ovan nämnda skyddshandskarna får inte tvättas eller desinficeras. Om du använder till exempel desinfektionsmedel och läkemedel i arbetet är handskar märkta med EN 374 tätare och tjockare och skyddar därmed bättre mot sjukdomsalstrare och kemiska ämnen än handskar märkta med EN 455.

När det finns risk för stänk i munnen, ögonen och ansiktet ska du skydda dig med till exempel ansiktsvisir eller mun- och nässkydd samt skyddsglasögon. Använd andningsskydd vid sådana åtgärder där du misstänker att det finns risk för luftburen mikrobsmitta, där det bildas andra hälsofarliga aerosoler i luften (t.ex. av desinfektionsmedel) eller om det finns rikligt med damm i luften. Å andra sidan finns det ingen säker information om att kryptosporidiossmitta kan fås via luften genom att svälja damm eller aerosoler som finns i luften.

Skyddskläder för engångsbruk, skoskydd, skyddshandskar och andra stänkskydd samt andningsskydd ska alltid läggas direkt i ett avfallskärl efter användningen. När du klär av dig skyddsutrustningen ska du alltid vända den smutsiga sidan inåt och röra endast vid de rena ytorna, så att du inte smutsar ner händerna, den övriga huden eller kläder som du har under. Använd inte skoskydd i normalt arbete, eftersom de lätt går sönder och kan vara hala. Arbetskorna ska vara stabila och säkra och de ska vara lätta att rengöra.

God handhygien

Skyddshandskar och andra skydd ersätter inte en god handhygien. Du ska tvätta händerna också när du har använt skyddshandskar.

Ringar, armbandsklockor och smycken samt mobila enheter som flyttas från ett ställe till ett annat ska inte användas i djurstallet, eftersom de samlar mikrober och det är svårt att rengöra dem ordentligt. Du kan skydda mobila enheter till exempel med engångspåsar av plast, som gör det möjligt att använda apparaten genom skyddsplasten.

När du arbetar med djur ska du se till att naglarna alltid är korta och du får inte bita på dem. En enkel tumregel är att hålla naglarna så korta att de inte syns ovanför fingertopparna när du ser på fingrarna med handflatan vänd mot dig. Använd inte gel- eller andra konstgjorda naglar eller nagellack, eftersom de samlar mikrober på samma sätt som smycken.

Vårda huden på händerna och andra hudområden väl. Hudområden med sår eller utslag måste få läka eller åtminstone skyddas innan du utför arbete i djurstallet.

Tvätta händerna

Tvätta händerna med vatten och flytande tvål när det finns synlig smuts på dem eller händerna känns smutsiga samt när du har hanterat sekret och spillning. Tvätta också händerna efter toalettbesök, före måltider, rökning och snusning samt när du kommer till arbetet och när du slutar arbetet.

Tvätta händerna i minst 20 sekunder. Det är ungefär lika lång tid som när du nynnar till exempel första versen av "Gubben Noak". Tvätta händerna med handljummet vatten. Gnid in dem med flytande tvål så att även tummen och mellanrummen mellan fingrarna blir tvättade (se bilderna på handtvätt). Använd vid behov en nagelborste för rengöring av fingertopparna och under naglarna. Använd engångshanddukar när du torkar händerna och stäng också av kranen med engångshandduken.

Desinfektion av händerna med ett alkoholhaltigt handdesinfektionsmedel avlägsnar många mikrober från huden, men det har ingen effekt på urdjur. Synlig smuts ska alltid avlägsnas genom tvätt med tvål och vatten. Därefter kan du, om du vill, effektivisera rengöringen med ett desinfektionsmedel som avlägsnar andra mikrober. Handdesinfektionsmedel innehåller också hudvårdande medel såsom glycerol, som lämnas kvar på hudytan och bevarar fuktbalansen i huden när alkoholen har avdunstat.

Tvätt av arbetskläder

Du bör använda arbetskläder som tvättas antingen på arbetsplatsen eller i en tvättinrättning, så att du inte behöver ta hem kläderna för tvättning. Kläder som har använts i djurstall ska kläs av och läggas i en separat märkt tvättpåse, så att den som hanterar smutsvätten vet att det är frågan om eventuellt smittfarlig smutsvätt. Du kan också använda speciella tvättpåsar som löser upp sig i tvättmaskinen och som är avsedda för infekterad smutsvätt. På så sätt kan hanteringen av smutsvätten minimeras. Om man måste flytta smutsvätten från påsen till tvättmaskinen, ska man vid hanteringen använda skyddsutrustning såsom skyddshandskar för engångsbruk och tvätta händerna efter hanteringen av smutsvätten. Smittfarlig smutsvätt ska alltid tvättas separat från andra kläder och i minst 60 grader med ett normallångt tvättprogram.

Rengöring av skor och arbetsredskap

Arbetskorna och arbetsredskapen ska vara av material som tål rengöring med så hett vatten som möjligt och tvättmedel. Efter rengöringen ska skor och annan utrustning få torka i minst 4 timmar innan de används på nytt.

Användning av desinfektionsmedel

Alkoholhaltiga desinfektionsmedel som är relativt säkra för arbetstagarna har svag effekt på de urdjur som orsakar kryptosporidios. I laboratorieprov har man konstaterat att till exempel kresolbaserade medel är effektiva desinfektionsmedel mot dessa parasiter, men medlen lämpar sig inte för handdesinfektion utan kan främst användas för desinficering av ytor. De ifrågavarande medlen är så starka kemikalier att arbetstagarna måste skydda sig enligt de anvisningar som finns i preparatets säkerhetsdatablad. Det innebär i allmänhet skydd av all hud, ögonen och luftvägarna. Arbetstagarnas behov av skydd ökar också av att man innan användningen av desinfektionsmedlet måste avlägsna synlig smuts från ytorna med till exempel högtryckstvätt, vilket medför stänkrisik. Verknings tiden för desinfektionsmedlet är också lång, minst 1–2 timmar, för att det ska hinna döda kryptosporidiosalstrarna.

Arbetssäkerhetsanvisningen för hantering av kryptosporidios har genomförts inom projektet "Kryptosporidios – växande zoonoshot i nötboskap (KRYPTO)" som finansieras av Gårdsbrukets utvecklingsfond (MMM).

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Terveystieteiden tutkimuskeskus
hyvinvoinnin laitos

